

بەردەوامىي ھېرشى مىلېشياكان بۆ ھەولېر

15-04-2021

نووسەرەكان

زريان رۆژھەلاتى

كورتە : دوايىن ھېرشى سەر فرۆكەخانەى ھەولېر لە شەوى چوارشەممە 14-04-2021، ئەويش لەو وەختانەدا كە سى موشەكېش گىرانە بىكەيەكى سەربازىي توركيا لە بەعشيقە، رووداويكى جياواز بەلام بەردەوامىي ئەو زەنجىرە ھېرشانەيە كە بە درىژايى يەك سالى رابردوو لە ھەرئىمى كوردستان و دەوروبەرى روويانداوہ.

دوایین هێرشى سەر فرۆکه‌خانهى هه‌ولێر له شه‌وى چوارشه‌ممه 14-04-2021، ته‌ویش له‌ وه‌ختانه‌دا كه‌ سێ مووشه‌كیشت گێرانه‌ بنكه‌یه‌كى سه‌ربازى توركیا له‌ به‌عشيقه، رووداویكى جیاواز به‌لام به‌رده‌وامى ته‌و زه‌نجیره‌ هێرشانه‌یه‌ كه‌ به‌ درێژایى یه‌ك ساڵى رابردوو له‌ هه‌رئیمى كوردستان و ده‌وروبه‌رى رووبانداوه‌.

هێرشى "میلیشا"كان تابه‌ت نییه‌ به‌ هه‌رئیمى كوردستان، به‌لكو درزى گه‌وره‌ی ته‌منییه‌ بۆ هه‌موو عێراق كه‌ زۆرجار هه‌ولیداوه‌ له‌ پێگه‌ی دانوستاندنى راسته‌وخۆ/ ناپاسته‌وخۆى ناوخۆی و ده‌ره‌كیه‌وه‌ رێ لێبگریت و هه‌موو جارێكیش، به‌هۆی واقه‌ی فره‌هیزی و ناسه‌قامگیری سیاسیه‌وه‌، سه‌ریه‌ه‌لداوه‌ته‌وه‌.

بۆچی دووباره‌ هه‌ولێر؟

سه‌رۆكه‌زیرانى هه‌رئیمى كوردستان دواى هێرشه‌كه‌ رایگه‌یاندوه‌وه‌ كه‌ "ده‌بیت هه‌ر گروویكى چه‌كدار كه‌ له‌ چوارچۆه‌ی هێزه‌ ته‌منییه‌ فه‌رمیه‌كانى عێراقدا نه‌بیت، ده‌ستبه‌جێ له‌ سنوورى هه‌رئیمى كوردستان بكشیته‌وه‌". (1) هێشتا روون نییه‌ كه‌ ئایا به‌كارهێنانى ده‌سته‌واژه‌ی "هێزه‌ فه‌رمیه‌كان" ئاماره‌یه‌ بۆ پێویستى دوورخستنه‌وه‌ی لیواكانى شه‌دى شه‌عبى له‌ سنووره‌كانى هه‌رئیم، به‌تابه‌تى لیواى 30، یان نا، چونكه‌ شه‌عبى خۆی به‌ هێزى فه‌رمى ده‌زانیت. به‌لام لانیكه‌م ده‌كریت وای لێ تیبگه‌ین كه‌ حكومه‌ت ته‌و گرووپانه‌ به‌ تۆمه‌تبار ده‌زانیت كه‌ له‌ هه‌ناوى شه‌دى شه‌عبیه‌وه‌ ده‌ركه‌وتوون، هه‌رچه‌نده‌ شه‌دى خۆیان لێ ناكات به‌ خاوه‌ن. سه‌رۆكایه‌تى هه‌رئیمى كوردستانیش ده‌سته‌واژه‌ی "چه‌ندباره‌بوونه‌وه‌ی هێرشه‌كانى" به‌كارهێناوه‌ كه‌ ته‌مه‌ش ده‌توانیت ئاماره‌یه‌ك بێت بۆ به‌كرى هاوبه‌شى رووداوه‌كان كه‌ هه‌مان میلیشیاكانه‌.

له‌ كۆتاییه‌كانى مانگی سێی ته‌مساله‌وه‌ شه‌بۆلیكى دیکه‌ی هێرشى جیاچای "میلیشا"كان كه‌ هێچ لایه‌نێكى فه‌رمى خۆیان لێ ناكات به‌ خاوه‌ن، ده‌ستپێكردوه‌ و چاوه‌رانكراوه‌وه‌ كه‌ هه‌رئیمى كوردستانیش بگریته‌وه‌. هه‌ر له‌ كۆتاییه‌كانى مانگی 3دا بوو كه‌ گروویكى چه‌كدارى شیعی به‌ناوى (ربع الله) نمایشى سه‌ربازى كرد و هه‌ره‌شه‌ی له‌ ته‌مریکا و ته‌و لایه‌نانه‌ كردبوو كه‌ به‌ گۆته‌ی خۆی "به‌كریگراوى" ته‌ون. ئامانجه‌ گشتیه‌كانى وه‌كو ناچارکردنى ته‌مریکا بۆ كشانه‌وه‌ و دروستکردنى گوشارى زیاتر روون، به‌لام ده‌ش ته‌وه‌ی ته‌مجاره‌ په‌یوه‌ندییه‌كى زیاتری له‌گه‌ل دانوستاندنه‌ ته‌میه‌كانى ئێران و دیاڵوگى ستراتژیى عێراق و ته‌مریکاوه‌ هه‌بیت. له‌وانه‌یه‌ پان ئیسلامیسته‌ شیعییه‌كان به‌دواى كارتێكى گوشارى زیاتر دا بگه‌ڕێن، ته‌ویش له‌كاتێكدا كه‌ خه‌رىكى دانوستاندن. سه‌رنجراكیشه‌ كه‌ رێك له‌ وه‌ختانه‌دا كه‌ باسى دانوستاندنى ته‌میه‌ ئێران، دیاڵوگى ستراتژیى عێراق - ته‌مریکا و ته‌گه‌رى دیاڵوگى حوسیه‌كان و سه‌عودیه‌ له‌ئارادا، هێرش و گوشاره‌كانیش زیاتر كراون!

میلیشیاكان وه‌كو جاران توانای جموجۆلیان له‌ سووریا نه‌ماوه‌، چونكه‌ له‌وئ ئیسرائیل و ته‌مریکاش ئامانیا ناده‌ن. پێده‌چیت رووسیاش ته‌مه‌ی به‌دل بێت، ته‌گه‌نا ته‌سته‌مه‌ ئیسرائیل به‌بێ ئاگاداری رووسیا هێرشه‌كانى له‌ سووریا ته‌نجامبات. بۆیه‌ عێراق و به‌مه‌ن وه‌كو دوو گونجاوترین شوین ماونه‌ته‌وه‌ بۆ دروستکردنى گوشار. لێزه‌وه‌یه‌ كه‌ هه‌ولێرش خواسته‌ یان ناخواسته‌ پریشى به‌رده‌كه‌ویت. به‌ر له‌م هێرشه‌ى دواى، هه‌ر سه‌ره‌تای ته‌م مانگه‌ بوو كه‌ له‌ پردئ-وه‌ مووشه‌ك به‌ره‌و پێشمه‌رگه‌ ته‌قیندراوو! هه‌ندێك له‌ شروقه‌كاران بێجگه‌ له‌ ره‌هه‌ندى ده‌ره‌كى و نێوده‌وله‌تێى ته‌م گرژبانه‌، پێیانوايه‌ كه‌ له‌وانه‌یه‌ "ته‌گه‌رى نێكبوونه‌وه‌ی سه‌در و پارتى دیموکراتى كوردستان" (2) بۆ دروستکردنى هاوپه‌یمانى هۆكارێك بێت بۆته‌وه‌ی میلیشیاكان بۆ چاوترساندن پارتى كارى وایان كردبیت. راستیه‌كه‌ی ته‌مه‌ ده‌توانیت روانگه‌یه‌كى سه‌رنجراكیش بێت. ئیستا عه‌ممار كه‌میش هه‌ولێكى بۆ دروستکردنى هاوپه‌یمانییه‌كى سه‌روو-تایفى، نه‌ته‌وه‌ی بۆ هه‌لبژاردن ده‌ستپێكردوه‌، به‌لام له‌ هه‌وله‌كه‌ی كه‌م گرنگتر، ته‌گه‌رى هاوپه‌یمانی سه‌در - پارتى و هه‌ندێك له‌ هێزه‌ سونیه‌كانه‌، چونكه‌ ته‌مه‌ ده‌توانیت هاوپه‌یمانییه‌كى یاریگۆر بێت و سه‌دریش به‌هێزترین كه‌سێكه‌ كه‌ ده‌توانیت بپێته‌ ملۆزمى گرووپه‌ چه‌كداره‌كان ته‌گه‌ر بپێته‌ ده‌سه‌لانی عێراق وه‌ربگریت.

هاوكات له‌گه‌ل هێرشه‌كه‌ى سەر هه‌ولێر، چه‌ند مووشه‌كێكیش به‌ بنكه‌ی سه‌ربازى توركیا له‌ به‌عشيقه‌وه‌ نراون و سه‌ربازى توركیاش كوژراوه‌. زیاتر له‌ چه‌ند مانگه‌كه‌ به‌شێك له‌ گرووپه‌ شیعییه‌كان، به‌تابه‌تى دواى سه‌ردانى وه‌زیری به‌رگری توركیا بۆ به‌غدا، لێدوان و گوتاره‌كانیان له‌ دژی ته‌نقه‌ره‌ زیاتر كردوه‌ و به‌شێك له‌ میلیشیاكانیش باسى ته‌وه‌یان كردبوو كه‌ هێرش بۆسه‌ر هێزه‌كانى توركیا ده‌كهن. ته‌م هێرشه‌ له‌كاتێكدا به‌ ناكۆكیه‌كانى ئێران و توركیا رووبان له‌ زیادبوون كردوه‌ و له‌ كاتێكدا كه‌ هه‌واله‌كانى به‌شدارى درۆنه‌كانى توركیا له‌ شه‌رى په‌مه‌ن له‌ دژی حوسیه‌كان و ته‌گه‌رى گۆرانی زیاتری سیاسه‌تى ده‌ره‌وه‌ی توركیا بڵاوده‌بنه‌وه‌، واتادارتر ده‌بیت.

هێرشه‌كه‌ی به‌عشيقه‌ - هه‌ولێر رێك له‌و رۆژه‌دا هات كه‌ عه‌لیزه‌زا گوینه‌ی، بآلیوزى نوێى توركیا له‌گه‌ل بآلیوزى پێشوو و لاته‌كه‌ی له‌

به‌غدا، له‌گه‌ل مسته‌فا كازمی، سه‌رۆكوه‌زیرانی عێراق كۆبوونه‌وه‌یان كردبوو. بێشك ئاراسته‌ی كارکردنی مسته‌فا كازمی له‌گه‌ل تورکیا، به‌ دلی ئەو گرووپه‌ شیعیانه‌ نییه‌ كه‌ خۆیان له‌ به‌ره‌ی نه‌یاری تورکیا داده‌نێن.

پاساوی هێرشه‌كان و كارتی گوشار

ئه‌گه‌ر پاساوی هێرشه‌كاره‌كان به‌گشتی "موقاوه‌مه" بێت دژی ئەمريكا و هه‌ول بێت بۆئوه‌ی واشنتن ناچاربیت هێزه‌كانی له‌ عێراق بکشینێته‌وه، وادياره‌ دوايین گه‌ری دیاڵوگی ستراتژی عێراق - ئەمريكا ده‌ستكه‌وتی بۆ ئەوان تیدا بووه. مسته‌فا كازمی، بۆ خۆی له‌گه‌ل لایه‌نه‌ شیعیه‌كان كۆبووه‌وه‌ تاوه‌كو زانیاریان له‌سه‌ر دانوستاندنه‌كان پێدات. هاوپه‌یمانی فه‌تحیش دانوستاندنه‌كه‌ی به‌ هه‌نگاوێکی پۆزه‌تیف ناوبردوو. (3) ته‌نانه‌ت قه‌یس خه‌زه‌لی، سه‌رکرده‌ی عه‌سائیب ئەهل حق كه‌ له‌ سه‌ره‌تای ئەم مانگه‌دا گوتی "موقاوه‌مه" به‌رده‌وام ده‌بێت، سوپاسداری خۆی بۆ تیمی دانوستاندنکاری عێراق نیشاندابوو. پرسیار لێره‌دا ئه‌وه‌یه‌ كه‌ مادام دانوستاندنه‌كه‌ به‌ دلی زۆریه‌ی لایه‌نه‌ شیعیه‌كان بووه، بۆچی ئەم هێرشانه‌ به‌رده‌وام ده‌بن؟

له‌رووی كاته‌وه‌ هاوته‌ریبیه‌ك له‌ئێوان گه‌ری سێیه‌می دیاڵوگی ستراتژی عێراق - ئەمريكا، ده‌ستپێكردنه‌وه‌ی دیاڵوگی ئەتۆمی ئێران، ده‌ستپێكردنی قوناخێکی دیکه‌ی پێكدادانی ناراسته‌وخۆی ئیسرائیل و ئێران و گۆرپوونه‌وه‌ی هێرشێ حوسیه‌كان له‌ئارادایه. له‌ ماوه‌ی كه‌متر له‌ 20 رۆژی رابردوودا، میلیشیاكان زیاتر له‌ 10 هێرشیان له‌ شوینه‌ جیاوازه‌كانی عێراق و هه‌ریمی كوردستان كردوو. حوسیه‌كان دوو هێرشێ گه‌وره‌یان دژی ئامانجه‌ سه‌عوديه‌كان كردوو و پێكدادانی ناراسته‌وخۆی ئێران و ئیسرائیل، هه‌نگاوێك زیاتر له‌ گه‌ری به‌ریه‌كه‌وتنی راسته‌وخۆ نزیكبووه‌ته‌وه‌ و كه‌شتیه‌كانی به‌كتری ده‌كهنه‌ ئامانج. ئەمه‌ش ئەو گومانه‌ی به‌هێزتر كردوو كه‌ له‌وانه‌یه‌ زیادکردنی گرێبه‌كان له‌ ناوچه‌كه‌، بۆ ئه‌وه‌ بێت كه‌ ده‌ستی ئێران له‌ دانوستاندنه‌كان به‌هێزتر بن!

له‌م مانگه‌دا ئەمه‌ سێیه‌مجاره‌ ئێران له‌سه‌ر به‌رنامه‌ ئەتۆمیه‌كه‌ی گه‌توگۆی كردوو كه‌ ئەمريكاش ناراسته‌وخۆ تێیدا به‌شداره. وادياره‌ كۆشکی سپی زۆر په‌له‌ی نییه‌ بۆ گه‌رانه‌وه‌ بۆ رێكه‌وتنه‌ ئەتۆمیه‌كه‌ی 5+1 و رایگه‌یاندوو كه‌ ئەمه‌ دانوستاندنێکی درێژی ده‌وێت به‌لام، عه‌لی خامنه‌ی، رێبه‌ری ئێران گوتیوه‌تی، ئێمه‌ دانوستاندنی دووردرێژ قبول ناکه‌ین كه‌ تاچه‌تپرووین بێت. ئازانسێ ته‌سنیم كه‌ به‌ نزیك له‌ سوپای پاسداران ده‌زانرێت، له‌ یاداشتێكدا هێرشێ كردووته‌ سه‌ر سه‌رۆككۆمار و وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی وڵاته‌كه‌ی و گوتیوه‌تی، ئەگه‌ر ته‌دبیرتان نییه‌، ئەی خیره‌ت؟ (4) له‌و بابته‌دا وای باسكردوو كه‌ "ئەمريكا و ئیسرائیل له‌لایه‌ك دانوستاندنمان له‌گه‌ل ده‌كهن و له‌ لایه‌کی دیکه‌ش تیرۆر و خراپه‌كاری ده‌كهن، ئەمه‌ش سیاسه‌تێکی دووستوونه‌یه‌ بۆئوه‌ی واز له‌ بنه‌ماکانی هێزی خۆمان به‌ینین."

له‌وانه‌یه‌ ئەمانیش خه‌ریکی هه‌مان سیاسه‌ت بن كه‌ ته‌سنیم پێیوايه‌ ئیسرائیل و ئەمريكا ده‌یکه‌ن!

ئه‌نجام

له‌ هێرشه‌كه‌ی ئەمجاره‌دا هاوشیوه‌ی ئه‌وه‌ی حوسیه‌كان ده‌یکه‌ن، درۆن به‌كارهاتوو و له‌ ماوه‌ی كه‌متر له‌ دوو مانگدا، جاریکی دیکه‌ كه‌لێنه‌ ئەمنیه‌ گه‌وره‌كه‌ی عێراق و هه‌ریمی كوردستانی ده‌رخسته‌وه‌ كه‌ ئه‌ویش نه‌پارێزارابوو له‌ هێرشانه‌ی له‌ریگه‌ی ئاسمانه‌وه‌ ده‌كرێن. ئەمه‌ له‌ ئاستێكدايه‌ كه‌ ته‌نانه‌ت چه‌تری ئەمنی هاوپه‌یمانی نیوده‌وله‌تیه‌ش نه‌یتوانیوه‌ رێ له‌ هه‌موو مه‌ترسییه‌كان بگرێت. ئاسۆیه‌کی روون نییه‌ بۆ كۆتایه‌تانی هێرشێ میلیشیاكان، چونكه‌ له‌لایه‌ك حكومه‌ت ئه‌وه‌نده‌ به‌هێز نییه‌ كه‌ بتوانێت ده‌سته‌مۆیان بگات و له‌لایه‌کی دیکه‌ش، هێرشه‌كان وه‌كو كارتێکی گوشار به‌كه‌لكی هه‌ندێك سیاسه‌تی هه‌ندێك لایه‌نی شیعی دین، بۆیه‌ به‌ ئەگه‌ری زۆر به‌رده‌وام ده‌بن.

مه‌ترسی بوونی گرووپه‌كانی هه‌شدی شه‌عبی له‌ سنووره‌كانی هه‌ریمی كوردستان و دزه‌کردنی میلیشیاكان له‌ژێر عه‌بای هه‌شده‌وه، ئیستا ئیدی نه‌ك ته‌نیا بۆ هه‌ولێر، به‌لكو بۆ ئەنقه‌ره‌ش زیاتر بووه‌ كه‌ كاتی خۆی، دواي گشتپرسی، رۆلی له‌ به‌هێزکردنی ئەو گرووپانه‌ بۆ ناوچه‌ كوردستانییه‌كانی ده‌ره‌وه‌ی هه‌ریمی كوردستان گێراوه. ئەمه‌ش له‌وانه‌یه‌ ئەگه‌ری هاوكاری عێراق و هه‌ریم و تورکیا سه‌باره‌ت به‌ میلیشیاكان زیاتر بگات.

ئیستا ئیدی زیاتر له‌ هه‌ركاتێکی دیکه‌، عێراق و هه‌ریمی كوردستان پێویستیان به‌ سېسته‌مێکی به‌رگه‌ی ئاسمانیه‌. بێجگه‌ له‌وه‌ش، تاوه‌كو گرووپه‌كانی هه‌شدی له‌ ناوچه‌ كوردستانییه‌كانی ده‌ره‌وه‌ی هه‌ریم، بۆ مه‌ودایه‌کی دیاریكراو له‌ هه‌ریمی كوردستان دوورنه‌كه‌ونه‌وه، ئەگه‌ری به‌رده‌وامی هێرشه‌كان ده‌مێنێته‌وه.

[1] <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1404202128->

[2] - یاسین ته‌ها شروقه‌كاری كاروباری عێراق

[3] <https://www.rudaw.net/arabic/middleeast/iraq/0804202113->

[4]-

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1400/01/24/2484239/%DB%8C%D8%A7%D8%AF%D8%AF%D8%A7%D8%B4%D8%AA-%D8%A2%D9%82%D8%A7%DB%8C%D8%A7%D9%86-%D8%B1%D9%88%D8%AD%D8%A7%D9%86%DB%8C-%D9%88-%D8%B8%D8%B1%DB%8C%D9%81->

%D8%A7%D8%B2-%D8%AA%D8%AF%D8%A8%DB%8C%D8%B1-%D8%AE%D8%A8%D8%B1%DB%8C-
-%D9%86%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%D8%BA%DB%8C%D8%B1%D8%AA-%DA%86%D9%87